

รายงาน

การจัดทำนิทรรศการและ แหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น
เรื่อง "ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง"
ภายใต้โครงการอนุรักษ์และจัดการแหล่งทรัพยากรธรณีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙

๑. หลักการและเหตุผล

กรมทรัพยากรธรณี มีกิจกรรมในการอนุรักษ์แหล่งธรณีวิทยาที่มีความสำคัญและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ โดยการสำรวจ วิเคราะห์วิจัย ประเมินคุณค่า ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์หรือพัฒนาแหล่งธรณีวิทยาอย่าง ถูกหลักวิชาการ โดยปัจจุบันได้จัดทำรายการแหล่งธรณีวิทยาที่มีความโดดเด่นในลักษณะต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้นกว่า ๑,๒๕๐ แห่ง และเริ่มดำเนินการจัดทำรายละเอียดทางวิชาการของแหล่งทางธรณีวิทยาในพื้นที่ทั่วประเทศที่อยู่บนฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรธรณี และแหล่งธรณีวิทยาที่พบใหม่ รวมทั้งแนวทางการบริหารแหล่งธรณีวิทยาเหล่านั้น เพื่อคัดเลือกให้อยู่ในบัญชีรายชื่อแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา และอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการหรือเป็นมรดกของประเทศโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินกิจกรรมการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาและเครือข่ายอนุรักษ์ธรณีวิทยาที่อยู่ในพื้นที่แหล่งธรณีวิทยาทั่วประเทศ โดยมีเป้าประสงค์หลัก เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ ของแหล่งธรณีวิทยาของตน และร่วมมือกับกรมทรัพยากรธรณีในการอนุรักษ์หรือพัฒนาแหล่งธรณีวิทยาดังกล่าวต่อไป การดำเนินการบางส่วน ยังดำเนินการเพื่อสนองต่อโครงการพระราชดำริ ภายใต้กรอบแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) -กรมทรัพยากรธรณี ระยะ ๕ ปีที่ห้า (ตุลาคม ๒๕๕๔-กันยายน ๒๕๕๙)

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ กรมทรัพยากรธรณี มีแผนงานการดำเนินงานที่สอดคล้องและสนองต่อโครงการ อพ.สธ.-กรมทรัพยากรธรณี รวมทั้งสิ้น ๒ โครงการ หนึ่งในนั้นได้แก่การจัดทำนิทรรศการและแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ณ จังหวัดขอนแก่น โดยดำเนินการร่วมกับ อพ.สธ. และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้กิจกรรมการจัดการประชุมวิชาการและนิทรรศการ ทรัพยากรไทย: หวนดูทรัพยากรสิ่งสืบทอด ซึ่งจะจัดในวันที่ ๒๓-๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยกรมทรัพยากรธรณี ได้เสนอจัดทำแหล่งเรียนรู้และนิทรรศการในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับไดโนเสาร์ภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน ที่พบในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งนอกจากจะสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ของการจัดงานประชุมวิชาการภายใต้โครงการพระราชดำริแล้ว ยังเป็นการดำเนินการตามเป้าหมายของโครงการอนุรักษ์และจัดการแหล่งทรัพยากรธรณีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในเรื่องการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่มีคุณค่าของพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ผ่านการจัดทำแหล่งเรียนรู้และนิทรรศการทางวิชาการโดยการมีส่วนร่วมของพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ กรมทรัพยากรธรณี โดยสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต ๒ (ขอนแก่น) จึงใคร่เสนอจัดทำนิทรรศการและแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเรื่อง "ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง" ภายใต้โครงการอนุรักษ์และจัดการแหล่งทรัพยากรธรณีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ โดยดำเนินการ ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วม ให้เกิดความตระหนัก ห่วงแหน ทรัพยากรอันเป็นมรดกทางธรณีวิทยา และทางธรรมชาติที่ทรงคุณค่าของประเทศไทยภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผ่านการจัดทำนิทรรศการและแหล่งเรียนรู้ทาง ธรณีวิทยาระดับท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

๒.๒ เผยแพร่องค์ความรู้และผลงานด้านธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณี และซากดึกดำบรรพ์ของกรมทรัพยากรธรณีแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

๓. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียน นิสิต นักศึกษา เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้านวิชาการ จำนวน ๑๐,๐๐๐ คน

๔. สถานที่ดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙ รวมทั้งสิ้น ๑๐ วัน

๖. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต ๒ (ขอนแก่น) กรมทรัพยากรธรณี

๗. รูปแบบการดำเนินการ

๗.๑. จัดนิทรรศการและแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาในพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

- จัดแสดงชิ้นส่วนกระดูกไดโนเสาร์*ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน* ทั้งตัวเจริญเต็มวัยและพวกวัยเยาว์ ในพื้นที่หุบเขาภูเวียง จากชิ้นกระดูกที่มีขนาดเล็กที่สุด พบว่า*ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน* วัยเยาว์นี้มีความสูงประมาณ ๕๐ เซนติเมตร และมีความยาวไม่ถึง ๒ เมตร ในขณะที่พวกที่เจริญเติบโตเต็มที่แล้ว จะมีขนาดความยาวประมาณ ๑๕ - ๑๘ เมตร ไดโนเสาร์ชนิดนี้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และเกี่ยวข้องกับคำขวัญของจังหวัดขอนแก่น โดยชื่อสกุลจากสถานที่ที่ขุดพบ ซากดึกดำบรรพ์ของ ไดโนเสาร์เป็นครั้งแรกคือ ภูเวียง และชื่อชนิดตามพระนามของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อถวายพระเกียรติแด่พระองค์ท่านที่ได้ทรงสนพระทัยติดตามการค้นพบทางโบราณชีววิทยาในประเทศไทย

- จัดแสดงหุ่นไดโนเสาร์*ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน* เคลื่อนไหวได้ ขนาดประมาณ ๘.๕ เมตร จำนวน ๒ ตัว และฝูง ไดโนเสาร์วัยเยาว์*ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน* ขนาดยาวไม่เกิน ๒ เมตร

- ตกแต่งภูมิทัศน์ด้วยพันธุ์ไม้ดึกดำบรรพ์ในยุคไดโนเสาร์ ให้สอดคล้องตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

- จัดแสดงชิ้นส่วนกระดูกไดโนเสาร์*ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน* ทั้งวัยเยาว์และตัวเต็มวัย แห่งเทือกเขาภูเวียง

- กิจกรรมแรลลี่ตอบคำถาม “ครอบครัว*ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน*”

๗.๒ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วม โดยจัดกิจกรรมทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และผลงานด้านธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณี และซากดึกดำบรรพ์ของกรมทรัพยากรธรณี ให้แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ร่วมกับจังหวัดขอนแก่น

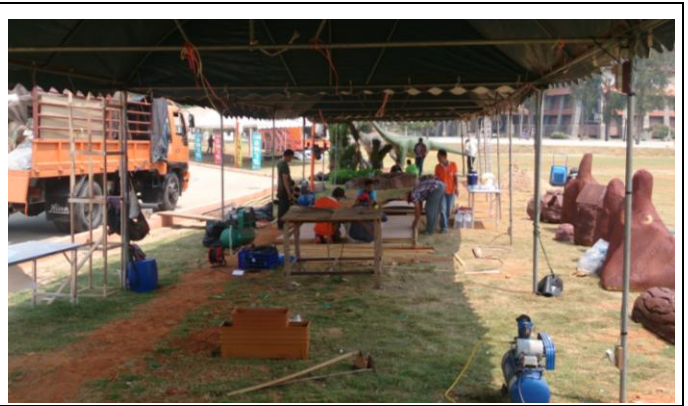
๘. ผลการดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต ๒ (ขอนแก่น) ได้รับมอบหมายจากกรมทรัพยากรธรณี ให้เข้าร่วมจัดนิทรรศการและ แหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เรื่อง "ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง" ภายใต้โครงการอนุรักษ์และจัดการแหล่งทรัพยากรธรณี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ในการจัดนิทรรศการดังกล่าว ขนาด กว้าง ๔ เมตร ยาว ๓๖ เมตร (รูปที่ ๑ - ๕) เริ่มดำเนินการตกแต่งและจัดนิทรรศการตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙ ถึง ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๙ โดยแบ่งออกเป็น ๕ โซน (ดังรูปที่ ๖ - ๑๐) ประกอบด้วย โซนที่ ๑ เปิดประตูเข้าสู่หุบเขาภูเวียง บ้านของไดโนเสาร์ยักษ์คอยาว โซนที่ ๒ อุทยานธรณีจังหวัดขอนแก่น ดินแดนแห่งแรกของไดโนเสาร์ประเทศไทย โซนที่ ๓ ไดโนเสาร์ภูเวียง เจ้าฟ้าหญิงสิรินธร และกระบวนการขุดค้นซากดึกดำบรรพ์ โซนที่ ๔ สวนพันธุ์ไม้ดึกดำบรรพ์ และซุ้มเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโซนที่ ๕ I Love Dino I Love DMR.

นิทรรศการ"ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง" เปิดให้เข้าเยี่ยมชมระหว่างวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙ ตั้งแต่เวลา ๙.๐๐ น. - ๑๙.๐๐ น. โดยมีผู้บรรยายให้ความรู้ประจำโซนต่างๆ กิจกรรมแรลลี่ตอบคำถาม "ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน" เพื่อชิงของรางวัล และร่วมเป็นนักร้องไดโนเสาร์กับเพื่อนๆ นักบรรพชีวินวิทยาเพื่อเรียนรู้การขุดค้นไดโนเสาร์ (รูปที่ ๑๑ - ๑๒) และในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๙ ระหว่างเวลา ๙.๐๐ น. ถึง ๑๑.๔๕ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดการประชุมวิชาการและนิทรรศการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรนิทรรศการของกรมทรัพยากรธรณี ที่ได้เข้าร่วมจัดนิทรรศการและ แหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เรื่อง "ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง" ในเวลาประมาณ ๑๐.๓๐ น. ดังรูปที่ ๑๓

รูปที่ ๑ พื้นที่ในการจัดนิทรรศการ"ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง" ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้านหน้าบึงสีฐาน มีขนาด กว้าง ๔ เมตร ยาว ๓๖ เมตร

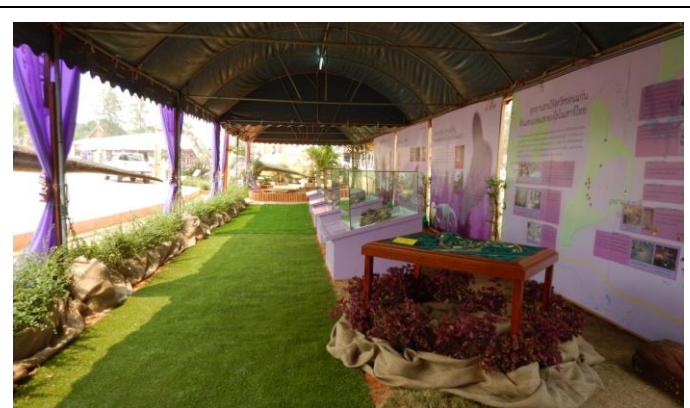
รูปที่ ๒ การจัดเตรียมสถานที่จัดนิทรรศการ"ครอบครัววงเวียนโกซอร์ส สิรินครเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง"

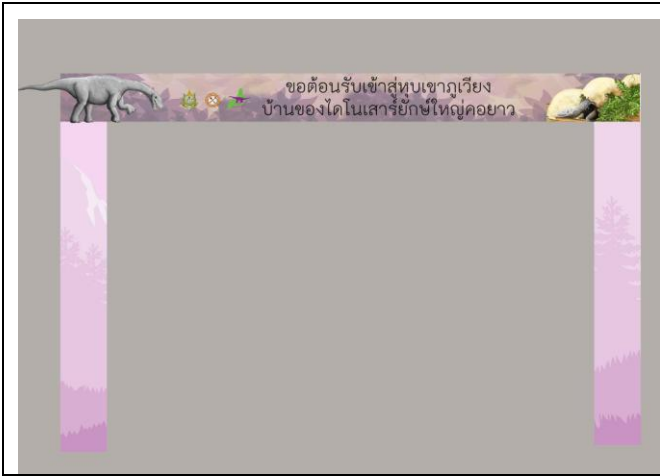
รูปที่ ๓ ติดตั้งนิทรรศการ"ครอบครัววงเวียนโกซอร์ส สิรินครเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง"

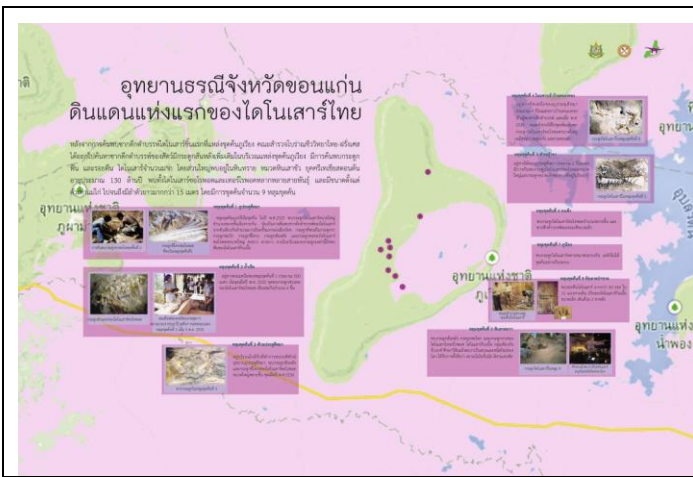
รูปที่ ๔ ตกแต่งและจัดวางชิ้นตัวอย่างจัดแสดงในนิทรรศการ"ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิรินครเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง"

รูปที่ ๕ นิทรรศการ"ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิรินครเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง"

รูปที่ ๖ รูปแบบนิทรรศการโซนที่ ๑ เป็นการเปิดประตูเข้าสู่หุบเขาภูเวียง บ้านของไดโนเสาร์ยักษ์คอยาว

รูปที่ ๗ รูปแบบนิทรรศการโซนที่ ๒ เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดตั้งอุทยานธรณีจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นดินแดนแห่งการค้นพบไดโนเสาร์แห่งแรกของไทย

รูปที่ ๘ รูปแบบนิทรรศการโซนที่ ๓ เล่าเรื่องไดโนเสาร์ภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน และกระบวนการขุดค้นไดโนเสาร์โดยจำลองโครงการกระดูกของไดโนเสาร์ภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน จากภูคุ้มข้าวในจัดกิจกรรม

รูปที่ ๙ รูปแบบนิทรรศการโซนที่ ๔ สวนพันธุ์ไม้ดึกดำบรรพ์ และซุ้มเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รูปที่ ๑๐

รูปที่ ๑๐ รูปแบบนิทรรศการโซนที่ ๕ I Love Dino I Love DMR

รูปที่ ๑๑ ผู้เข้าเยี่ยมชมนิทรรศการจะได้รับการบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับไดโนเสาร์ภูเวียงโกซอร์ส สิริรินธรเน

รูปที่ ๑๒ ผู้เข้าชมนิทรรศการร่วมกิจกรรมแรลลี่ตอบคำถาม “ครอบครัวภูเวียงโกซอร์ส สิริรินธรเน”

รูปที่ ๑๓

๙. สถิติและการเข้าเยี่ยมชม

ในการนับจำนวนผู้เข้าชมนิทรรศการและ แหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เรื่อง "ครอบครัวภูเขาโกซอร์ส สิรินครเน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง" ภายใต้โครงการอนุรักษ์และจัดการแหล่งทรัพยากรธรณี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งนี้ ใช้วิธีการประทับตราสัญลักษณ์ ศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ บนข้อมือ (รูปที่ ๑๔) และตรวจทานโดยการประทับใน กระดาษ A๔ (เอกสารแนบ) สามารถสรุปได้ดังนี้

ลำดับที่	วันที่/เดือน/ปี	จำนวน	มีความรู้ความเข้าใจ งานด้านซากดึกดำบรรพ์
๑	วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๙	๑,๒๓๖ คน	ร้อยละ๘๕
๒	วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙	๑,๒๖๗ คน	ร้อยละ๙๐
๓	วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๙	๑,๔๐๗ คน	ร้อยละ๙๐
๔	วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๙	๒,๐๔๖ คน	ร้อยละ๘๕
๕	วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๙	๒,๓๙๙ คน	ร้อยละ๙๐
๖	วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙	๑,๖๕๖ คน	ร้อยละ๘๕
รวมทั้งสิ้น		๑๐,๐๑๑ คน	เฉลี่ยร้อยละ ๘๗.๕

๑๐.สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานตามโครงการจัดทำนิทรรศการและแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เรื่อง "ครอบครัวภูเวียงโกซอรัส สิรินครน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง"ภายใต้โครงการอนุรักษ์และจัดการแหล่งทรัพยากรธรณี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ภายใต้กิจกรรมการจัดการประชุมวิชาการและนิทรรศการ ทรัพยากรไทย: หวนดูทรัพย์สิ่งสินตน จัดในวันที่ ๒๓-๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ดังนี้

๑๐.๑ โชนกิจกรรมทั้งหมด ๕ โชน ขนาดพื้นที่ กว้าง ๔ เมตร ยาว ๓๖ เมตร

๑๐.๒ ในการเข้าเยี่ยมชมมีรกราง นำชมทุก ๓๐ นาที ตั้งแต่เวลา ๙.๐๐ น - ๑๘.๐๐ น.

๑๐.๓ ยอดผู้เข้าเยี่ยมชมทั้งสิ้น ๑๐,๐๑๑ คน

๑๐.๔ มีความรู้ความเข้าใจงานด้านซากดึกดำบรรพ์ ร้อยละ ๘๗.๕

๑๐.๕ นิทรรศการ"ครอบครัวภูเวียงโกซอรัส สิรินครน ยักษ์คอยาวแห่งหุบเขาภูเวียง" หลังจากเสร็จสิ้นได้นำกลับมาจัดแสดงต่อยังศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ในช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๙ และในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๙ ได้ขนย้ายไปจัดแสดงต่อยังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติธรณีวิทยาเฉลิมพระเกียรติปทุมธานี (สทช.๓) ปทุมธานี